

Umíme učit dějepis?

Zápis z panelové diskuse uspořádané v zasedací místnosti
děkanátu Pedagogické fakulty MU
21. února 2013

Účast v panelové diskusi přijali:

Úvodní slovo: prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc. (Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity)
Ing. Mgr. Dušan Krátký (Masarykova demokratická akademie)

Moderátor panelové diskuse: Mgr. Radim Šíp, Ph.D. (Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity)

Účastníci panelové diskuse: doc. PhDr. František Čapka, CSc. (Katedra historie, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity)
PhDr. Kamil Štěpánek, CSc. (Katedra historie, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity)
Mgr. Petr Šimíček (portál Moderní dějiny, Ostrava)
Mgr. Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov)
PhDr. Martina Kalčíková (Asociace učitelů dějepisu ČR, Brno)
Mgr. Josef Märc (Gymnázium Mostecká Chomutov a Filosofická fakulta Univerzity J. E. Purkyně, Ústí nad Labem)

I. Úvod

Radim Šíp (KSP PdF MU): zahajuje panelovou diskusi, vítá účastníky, oceňuje relativně dobrou účast (cca 32 osob).

Vlastimil Švec (KP PdF MU): Proč jsme tady? Pedagogové by měli rozvíjet historické a filozofické povědomí, aby se mohla rozvíjet praxe. Klíčovou roli hraje historie. Jde v ní o hledání souvislostí, to většina předmětů nedělá. Pěstuje nejen poznatky, ale i postoje, hodnoty, **vědomí souvislostí**. Budeme mluvit o metodách, metoda slouží k tomu, aby oslovovala, zároveň zaručená metoda neexistuje. Jaký je rozdíl mezi pojmy *historiografický fakt* a *historická informace*? Podstatné jsou podle něj informace.

Dušan Krátký (MDA): Upozorňuje na absenci znalostí historie u mládeže. Evropské srovnání znalostí historie (patriotismus v masarykovském smyslu) ukazuje, že česká mládež je silně odnárodněná (umístila se na posledním místě). Mladým lidem je upřena znalost vlastní minulosti, to znamená těžké trauma, smyslem dějin je hledat normy. Jak dostat znalosti historie k mládeži? Úkol kompetentních osob ve státní správě.

Radim Šíp (KSP PdF MU): Představuje účastníky panelové diskuse a upozorňuje, že problémem je podle něj rozdíl mezi praxí a akademickou sférou. Tlak na obě skupiny brání vzájemné komunikaci.

II. Panelová diskuse

1. diskusní téma: Proč učit dějepis?

K čemu nám je znalost dějin?

Jsou důležitější fakta, porozumění anebo prožitek?

Je v dějepise místo pro tvořivost?

Najdeme odpovědi na tyto otázky v RVP/ŠVP?

František Čapka (KH PdF MU): Připomíná **integrováný vědní základ** (který tvoří pilíř výuky didaktiky studentů na PdF MU), kooperace s jinými předměty (výčet), regionální pohled. Co nás sdružuje? Jak dějiny dostávat do povědomí? Prostřednictvím vlastivědy?

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Doporučil zahájení panelové diskuze prostřednictvím iniciátorů. Patrně již své názory a postoje, na diskutovanou problematiku formulovali.

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Proč učíme dějepis? Abychom věděli, co se stalo, proč se to stalo? Abychom budovali **národní hrdost**? Každý rok (učí již 13 let na gymnáziu ve Vyškově) se potýká s tím, aby tyto odpovědi nebyly jen prázdnými frázemi. Důležitý je přesah pro naši současnost a budoucnost - podobné příčiny vedou k podobným důsledkům. Za významnou považuje formativní stránku dějepisu. Naučit žáky odhadovat, předvídat, rozpoznat náznaky a vzít si něco pro své vlastní chování, jednání, postoje a hodnoty. Také tvořivost je na předním místě, přestože se občas mohou žáci ocitnout mimo rámec historické reality. RVP/ŠVP: původní cíle zajímavé a důležité (propojení mezi obory, lidmi; branou jsou kompetence). Výsledkem je ale dnes překopírování tematických plánů do očekávaných výstupů. Novodobé dějiny jsou nejméně rozpracovány.

Martina Kalčíková (ASUD): Mluví představitelka činnosti ASUDu: od roku 2012 je předsedou ASUDu pan Pavel Martinovský, předtím to byla Helena Mandelová, autorka mnoha učebnic a publikací. ASUD dělá užitečnou činnost (mluvčí podala přehled o publikační činnosti ASUDu). Například M. Kalčíková díky ASUDu absolvovala všechny stupně seminářů Památníků Terezín a Lidice, včetně pěti zahraničních. Budme rádi, že tyto organizace existují a že něco dělají. Také ASUD pořádá dvě přednášky za rok v Praze, plus aktuální historické exkurze po Praze. K tomu dvě poznávací historické exkurze po celé republice. V současnosti školám chybí finanční prostředky. ASUD má v současné době kolem 200 členů. Těchto seminářů se dříve pravidelně zúčastňovalo až 200 zájemců, dnes jich bývá, hlavně z finančních důvodů, pouze asi 50. Proč se mají žáci učit dějepis? Často slyším, že žáky nezajímá, co bylo, zajímá je hlavně to, co je nyní. Když se mladých lidí zeptám, proč dnes máme volno, neví, proto se mluvčí průběžně zaměřuje také na budování povědomí o aktuálních vývoích.

Petr Šimíček (Občanské sdružení PANT a portál *Moderní dějiny.cz.*): Původní koncept se daří naplňovat. Od roku 2009 provozují portál, kde jsou k dispozici výukové a pramenné materiály pro učitele, ale snaží se také je vést k tomu, aby si vytvářeli materiály vlastní. Je zde plocha pro výměnu. Základem jsou nové didaktické metody, jde o to, vytvořit učitelům co nejširší nabídku. Aby se učitel ve světě dějepisu neztratil, musí mít přesah. Měl by pouze předávat fakta nebo by se měl stát inspirátorem pro studenty? Je obsahem výuky dějepisu také **občanská angažovanost** a **morální hodnoty**? Jak jsou studenti na vysokých školách připravováni? V jejich výuce podle Šimíčka chybí praktické návyky (např. příprava pracovních listů, moderních výukových materiálů atd.). Připomíná konference o výuce dějin, které se pravidelně konají na Katedře historie FF UJEP Ústí nad Labem a také konference

I mlčení je lež v Ostravě. Zde je cílem propojení teorie a praxe, setkají se zde učitelé ze škol, studenti katedry i odborníci, akademici.

Josef Márc (KH FF UJEP): Klade otázku: *Bylo by lepší, kdybychom dějepis neměli?* Myslí si, že hodně lidí by řeklo, že ano. Dějepis je podle něj ale **matematikou společenských věd**, matematikou lidské existence. Učí nás **umět porozumět budoucnosti**. Právě **porozumění** je podstatné, **znalost** sama o sobě je k ničemu. Zvláště v našem dnešním světě. Vyslovuje polemiku k úvodním myšlenkám V. Švece: historický fakt (informace) je zpráva z minulosti. Jak ale historickou informaci zařadit do struktury? Může sloužit, může balamutit. Informace není jednoznačná. Důležité je porozumění: je fajn, když žáci pochopí **souvislosti**, ale také porozumí **době**. Učíme dějepis pro profesionály, ale co ti ostatní? Důležité je učit žáky a studenty pochopit **možnosti doby**. Tak budou schopní ocenit ty, kteří dokázali dát té které době perspektivu (totalitní i polaritní režimy). ŠVP je velmi vágní, není jasné, co se v které škole děje.

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Reaguje na problém pojmu fakt versus informace. Měli bychom dějepis učit tak, aby to dokázali žáci rozpoznat. Naše současnost má historický rozměr, aby však žák byl schopen v těchto souvislostech přemýšlet, musí nejprve ovládnout nezbytné penzum vědomostí.

Radim Šíp (KSP PdF MU): Domnívá se, že studenti nejsou dostatečně připraveni po stránce didaktické.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Připomíná, že v přípravě studentů na vysokých školách převažují předměty teoretické, cvičení jsou většinou jen formální. Uvádí příklad, kdy jeden student musel vypracovat 10 pracovních listů k jedné historické události. Zdůrazňuje nutnost **využití historických pramenů** pro výuku, tj. zejména ikonických a narativních pramenů a jejich komparaci. Učitelé didaktiky většinou již dlouhou dobu v praxi neučí.

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Připomíná portál (blog) *Zuzana Loubet del Bayle*, který ovlivňuje jeho pohled na výuku. Autorka portálu sdílí svou zkušenost s výukou dějepisu ve Francii. V každé hodině francouzští učitelé použijí 4-5 pramenů. Ve Francii jsou učebnice souborem pramenů s připravenými podklady pro učitele. U nás takové učebnice nejsou.

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Připomíná druhý pól problému: pokud nebude didaktika dějepisu dostatečně teoretická a empirická, neobstojí před akademickou obcí jako vědecká disciplína.

František Čapka (KH PdF MU): Hlavní problém vidí v nízké časové dotaci („tam je zakopaný pes“). Moderní dějiny vidí jako potřebnost, tam je třeba klást hlavní důraz, tam by se výuka dějepisu měla posouvat. Ve skutečnosti zbývá na moderní dějiny 5 týdnů (únor – březen), za tu dobu se má projít celým 20. stoletím. Není prostor a tím pádem není možnost to studentům **zprostředkovat**. Zmiňuje obsahovou vyváženost učebnic (sám je autorem řady učebnic). Táže se, jak to řeší na katedře v Ústí nad Labem.

Josef Márc (KH FF UJEP): My to také neumíme. Cestu vidí ve spolupráci s katedrou pedagogiky a psychologie. Důležité jsou různé přístupy, různé cesty. Vysoká škola je podle něj o hledání typu, stylu, pojetí, ke kterému se student přihlásí. Dáváme jim k tomuto hledání

dost prostoru? Myslí si, že ať je časová dotace jakákoliv, nebude nikdy optimální. Je třeba společně se studenty hledat cesty, jak téma učit, jak ho vyložit.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Záleží na **osobnosti učitele**. Odmítá stesky učitelů nad nedostatečnou časovou dotací a jinými překážkami. Učitelé si tento stav do jisté míry tvoří mnohdy sami. Mnozí si pro svůj předmět na vlastní škole vydobyli důstojný prostor – především aktivitami, které ředitele přesvědčí o smysluplnosti posílení tohoto předmětu.

Josef Márc (KH FF UJEP): Moderními učiteli se nestaneme tím, že začneme učit moderní dějiny. Celé dějiny lze učit moderně, to je třeba i tím, že studenty budeme vést k tomu, aby byli schopni zaregistrovat manipulování s historickými fakty.

Martina Kalčíková (ASUD): Opět se vrací k problematice časové dotace. Staré dějiny probírá přehledově, zaměřuje se především na současné dějiny (učí na střední odborné škole, kde je dějepis pouze v jednom ročníku, a to 2 hodiny týdně). Volá po povinném počtu hodin dějepisu na všech typech středních škol; např. v Maďarsku je **povinná maturita z dějepisu**.

Pavel Vařejka (učitel biologie, Gymnázium tř. Kapitána Jaroše, Brno): Je tu rozpor. Domnívá se, že dějepis je v kurikulu zařazen kvůli všeobecnému rozhledu, práce s prameny je s tímto požadavkem v rozporu, požadavek na práci s prameny chápe jako úzkou odbornou dovednost.

Poznámka V. Rodriguezové: Stojí za úvahu, jak si tento diskutující **práci s prameny** představuje (upozornil nás, že učí biologii). Podle toho, jaké stanovisko ke konceptu práce s prameny zaujímá, to vyznívá, že má na mysli luštění kurentu atp.; což neodpovídá pojetí, o kterém mluví P. Šimíček a J. Márc. Nabízí se otázka, jaké je obecné povědomí o didaktických možnostech historických pramenů mezi učiteli v praxi.

2. diskusní téma: Metody výuky dějepisu

Jaké metody používáme?

Můžeme naplnit své cíle tradičními metodami?

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Nebudu používat odborné názvy. Na fakultě jsem uměl metody vyjmenovat, ale neuměl jsem podle nich učit. Teď používám řadu metod, ale nepotřebuji je již pojmenovávat. Výklad považuji za nejméně vhodnou metodu, protože žák je při ní pasivní. Je důležité, aby žáci museli vyvinout aktivitu, ne jen fakta poslouchali, zapisovali a opakovali. Často kombinuji výklad a sokratovský dialog, často nechám žáky samotné vyhledávat informace. Používá metody dramatické výchovy v dějepise, jež mají podle něj větší význam pro ty, kteří účinkují, než pro diváky. Je zde příležitost přijmout **rolí** obecně definovaného člověka v určité historické situaci. Připomíná význam práce s textem (prameny) a tvoření textu – metody RWCT – Čtením a psaním ke kritickému myšlení považuje v současné době za nejefektivnější.

Martina Kalčíková (ASUD): Je obecně zakořeněná představa, že žáci se neradi učí dějiny po roce 1945. To ale podle ní není pravda. Moderní dějiny jsou příležitostí k práci s multimediální technikou i učebnicemi. Zařazuje do výuky historické soutěže (např. na téma vánoční zvyky, naši prezidenti, Olympijské hry, slavné dny, atp.), jezdí s žáky na exkurze (byli např. v Osvětimi, Mauthausenu, navštívili již Itálii, Německo, Francii). Využívá možnosti pozvat pamětníky. Snaží se žáky zapojovat do krátkodobých projektů (např. festivalu Jeden svět na školách), ale těžko je získává pro dlouhodobější projekty.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Řešením by, podle něj, určitě není přesun dějin 19. a 20. století, tj. moderních dějin do základů společenských věd, jak navrhol Pavel Vařejka Na odborných školách je podle něj o dějepis sváděn těžký boj, na gymnáziích je situace lepší. Na odborných školách je to takový přelet nad dějinami. Vyslovuje úctu učitelům na učňovských školách. Metody by měly být odvislé od typu školy. Doporučuje začít v hodině, hledat rodinné příběhy, pracovat s historií místa, regionu. Doporučuje zbytečně nevyjíždět na exkurze, naopak se spíše zaměřit na vlastní mapování místa (např. uspořádat výstavu atp.). Záleží také na skladbě třídy. Za důležité považuje střídání metod.

Radim Šíp (KSP PdF MU): Připomíná problém jednostranného tlaku na vědeckou činnost vysokoškolských pedagogů, který někdy vede k „pseudovědeckosti“. RIV (Rejstřík informací o vědeckých výsledcích, pozn. V. R.) je daleko od skutečných učitelů v praxi. Současné prostředí vysokých škol není příliš příznivé změnám.

Josef Márc (KH FF UJEP): Metody mají sloužit cílům. Podle něj se celý systém vzdělávání dá postavit na dějepis. Jeho idealistická vize je, že dějepis učí číst, psát, mluvit, sem tam i mlčet. Doporučuje dělat projekty (za každou cenu) s ikonickým (obrazovým) materiálem. Žádná metoda ale není samospasitelná. Dále reaguje na dotaz doc. Čapky: V Ústí se také podle něj příliš nedaří připravovat studenty na praxi učitele. Snaží se je vodit do škol, aby viděli reálnou výuku. Snaží se učit studenty formulovat, co učitel tou kterou hodinou zamýšlel, jaké měl cíle, proč to učil takto a ne jinak. Pořádají každoročně konference pro učitele a odborníky (např. ÚSTR¹, Antikomplex² aj.) Důležitá je i klientela, jací adepti přichází studovat.

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Ve Francii (a nejen tam) zpracovali a didakticky upravili pro edukaci obrovské množství pramenů, děti se tam učí kriticky a analyticky pracovat s různými texty (narativními i obrazovými). Francouzský model klade důraz na tvůrčí činnosti při výuce dějepis. Diskutující upřesňuje, co všechno lze chápat jako pramen. Nejen listiny, ale i dobové karikatury, filmy aj. Důležité podle něj je formulovat klíčové pojmy a na ně tvořivě navázat, např. vypracovat stránku z fiktivního deníku. Zde vidí styčnou plochu s mediální výchovou. Ve prospěch propojení tohoto průřezového tématu a dějepisné edukace již existuje celá řada podnětů. Žáci jsou mj. prostřednictvím vhodných příkladů vedeni k vnímání a porozumění mediálního světa, jeho přesvědčovací strategií. Aby byli médiu nikoli manipulováni, nýbrž je byli schopni aktivně využívat.

Radim Šíp (KSP PdF MU): Co bychom my mohli udělat, aby došlo ke změně? Jak zreformovat pedagogické fakulty? Znovu připomíná propast mezi akademickým světem a světem praxe, oba světy jsou pod enormním tlakem.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Řešení vidí v tom, že by učitelé, metodici, museli působit na fakultě a vést praktická cvičení a semináře. Tak by mohli přenášet svou zkušenost do akademického prostoru. Zkušenost učitele na střední škole je odlišná, ale cenná. Tato skutečnost by měla být zohledněna, neměli by např. být nuceni k vědecké kariéře, nemuseli by např. habilitovat.

---

¹ Ústav pro studium totalitních režimů

² Antikomplex, občanské sdružení, které se zasazuje o českou reflexi německých dějin v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (více na www.antikomplex.cz).

Martina Kalčíková (ASUD): Povinností každého didaktika by mělo být pár hodin výuky na rozmanitých typech škol.

Dušan Krátký (MDA): Problém rozporu mezi teorií a praxí sociálních věd je podle něj uměle vytvořený. Např. ve fyzice rozpor nemůže být, základní výzkum je vždy přímo napojen na aplikaci výzkumu a tím i na praxi.

Josef Šmajš³ (FF MU): Dějepis podle něj neabsorbuje přírodu, jsou to především dějiny osobností.

Pozn. R. Šípa: Přírodní podmínky sice ovlivňují vývoj společností, ale v dějepise se více soustředujeme na lidské záležitosti, a tak nám uniká základní problém – **protipřírodní směřování celých lidských dějin**.

Tomáš Drobný (Moravské zemské muzeum Brno, Centrum muzejní pedagogiky): V přírodních vědách teorie bez praxe neexistuje. Ve společenských vědách však tento problém reálně existuje. V této oblasti existují teoretici, kteří přemýšlejí o problémech, které s praxí nesouvisí. Teorie a praxe je podle něj problém reálný a závažný (pro oblast sociálních věd).

3. diskusní téma: Ideologizace dějin, otázka nacionalismu

Je možný neideologický výklad dějin?

Národní dějiny, národní hrdost – co to je?

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Dějepis byl v jistém smyslu **vždycky** ideologický předmět. Ideologizaci představuje např. každá dobová společenská objednávka.

Josef Márc (KH FF UJEP): Každá narace dějepisu je ideologická. Vždy bude existovat svár mezi tím, co se odehrálo a jak to učitel vykládá. Díval se a zjistil, že v RVP slovo *národní* prohrává, převažuje slovo *mezinárodní*. Národní hrdost projevuje podle výzkumů 60-80% populace, někdy se mírně přiklání k evropanství. Pěstovat v žácích pocit národní identity, podle něj znamená, že jim přibližují, **z jakého prostoru a s jakým dědictvím vychází do světa**. On osobně preferuje důraz na budování obecně lidské identity před identitou občanskou, **více člověk než občan**.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Práce s prameny může podle jeho osobní zkušenosti zamezit, aby se učitel stal ve třídě ideologem. V semináři měl např. studenty, kteří byli zastánci komunistických idejí. V rovině diskuse proběhla diskuse o roli komunistické strany v našich dějinách. Jakmile zapojil práci s prameny, mladí komunisté byli nuceni přemýšlet, pod vlivem osobní zkušenosti začali měnit svá stanoviska i svůj pohled na minulost.

Martina Kalčíková (ASUD): Jako zásadní vidí umožnit studentům více pohledů na jednu věc (např. uvádí husitství, M. Horáková). Blbec se lépe ovládá. Se vzdělaným člověkem, který se orientuje, s tím se hůře manipuluje. Upozorňuje, že na evropských školách se připravuje učebnice, která by měla být nezátížená ideologií. Světová historie by se vyučovala v angličtině a národní dějiny v národních jazycích, tak by to mohlo být i na našich středních školách, hlavně na gymnáziích.

Poznámka M. Kalčíkové: Jedná se o projekt Historiana ([http/ historiana.eu](http://historiana.eu)), témata jsou zatím zpracována v digitální podobě.

---

³ Jedná se o Prof. PhDr. Ing. Josefa Šmajše, CSc. z katedry podnikového hospodářství na ESF MU.

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Připomíná stále opakovanou výzvu dějepisářům, aby budovali v dětech národní hrdost. Většinou ovšem převažuje pojetí vlastenectví vymezující se vůči všemu nečeskému. To je podle něj negativní, jde to často proti všelidským hodnotám a vede k netoleranci. Důležitá je posloupnost člověk → Čech. Negativní nacionalismus u dětí je skutečnost. Překonávat předsudky a stereotypy je v praxi hodně těžké, někdy až nemožné. Často mu připadá, že naopak jde proti tomu, čemu mnozí říkají vlastenectví.

Tomáš Drobny (Moravské zemské muzeum Brno, Centrum muzejní pedagogiky): Upozorňuje, že pojmy ideologie – filozofie – světonázor mají své přesné vymezení. Velká část populace nestuduje dějepis na gymnáziích, praktické vzdělání získává na učňovských školách. Zde jde hlavně o to, naučit žáky, aby byli schopni se uživit svou prací. Vlastenectví má podle něj pozitivní hodnotu, na co můžeme být v našich dějinách hrdí? Jako příklad uvádí dvě polaritní osobnosti, G. Husáka a V. Havla

Martina Kalčíková (ASUD): Neměli bychom nechat děti na učilištích osudu. Tvoří většinu národa.

Miroslav Jeřábek (MDA): Zhruba polovina české populace se po absolvování 9. třídy s výukou dějepisu nesetká. Jde především o učiliště a střední odborné školy. Tito lidé jsou pak v běžném občanském životě hodně manipulovatelní, do budoucna hrozí hlavně u učňovské mládeže nebezpečí politického extrémismu. Absolventi učilišť, ale i průmyslovci, mají často velké neznalosti i z geografie. Domnívám se, že by se mělo uvažovat o eventuelních 3 hodinách dějepisu v 9. třídě nebo lépe o povinném dějepisu či předmětu, který byl sloučil společenské vědy (Základy společenských věd) v prvních dvou ročnících středních odborných škol a učilišť.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Na učilišti a střední odborné škole základní povědomí o dějepise být musí. Tito žáci rychle přijímají černobílé vidění, jde o zvýšení jejich imunity k ideologické manipulaci. Pro řadu těchto žáků je např. Daniel Landa kulturní ikonou.

Vít Pospíšil (MDA, bývalý učitel na VAAZ v Brně): Když přijde rozkaz, voják musí s kůží na trh. Napoleon je ve Francii neoblíbený, v Paříži je po něm pojmenována zapadlá ulička. Kterákoliv strategická výšina okolo Brna má svou minulost.

Miroslav Jeřábek (MDA): Je třeba rozlišovat mezi nacionalismem a národní hrdostí.

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Co je to národní hrdost? Budu hrdý, pokud náš národ bude bránit lidská práva.

Kamil Štěpánek (KH PdF MU): Neměla by to být spíše státní hrdost?

Radim Šíp (KSP PdF MU): V této souvislosti zmiňuje jako podnětnou inspiraci přednášku *Vlasti moravských Čechů a Němců (Proměny kolektivního vědomí Moravanů v 19. století)*, kterou pronesl Mgr. Milan Řepa, Ph.D., v rámci cyklu *Odlisné jazyky – společné dějiny*, 19. února 2013 v Moravské zemské knihovně (organizátorem akce je o. s. Conditio Humana). Právě v ní přednášející dokazoval, že pochopení „národní“ příslušnosti bylo původně zemské a nikoli nacionální. Teprve společenské procesy na konci 19. a v první třetině 20. století vedly k nově pojatému nacionalismu. Právě v tomto nacionalistickém myšlení jsou dodnes chyceni

ti, kteří zemskou příslušnost zaměňují s nacionální příslušností. Tak jako někteří z Moravanů, kteří byli mezi posluchači přednášky.

Mgr. Adam Rychtecký (Gymnázium Slovanské náměstí, Brno): Připomíná nacionalistický výklad Velké Moravy. Naše národní hrdost budována na základě díla F. Palackého. Jeho výklad dnes již tak úplně neplatí, je ho třeba předělávat. Moderní výklad starých dějin. Morava – proč nepřiznat, že to je samostatná země? Nesouhlasí s pojetím J. Mārce, že dějepis je matematikou společenských věd. Podle něj každý předmět učí myslet! Nejen matematika.

Martin Pleva (I. Německé zemské gymnasium, Brno): Je možné hledat paralely s přítomností, zároveň ale varuje před prezentismem, který vede k nemístnému zkreslování.

Lukáš Tvrďoch (Gymnázium Vyškov): Učíme pro budoucnost.

Tomáš Drobny (Moravské zemské muzeum Brno, Centrum muzejní pedagogiky): Jaká je tradice etnického národa?

Pavel Vařejka (učitel biologie, Gymnázium tř. Kapitána Jaroše, Brno): Až se zde sejdeme se za třicet let, kdo tady bude sedět? Vietnamci, Romové, Arabové.

Petr Šimíček (Moderní dějiny): Je důležité se ptát, kam co vede. Síla národních idejí 19. století má odvrácenou tvář. Tam patří **úmyslná falzifikace dějin**, dějiny slouží jako klacek na politické odpůrce a tak to tomu je dodnes, jak jsme zažili při nedávné volbě prezidenta. Je nutné vést studenty k přemýšlení, učit je interpretovat a rozebírat texty. Problém ideologizace není zdaleka minulostí, ta hrozba je stále přítomná.

Dušan Krátký (MDA): Co je to národ, jak jej lze definovat? K čemu je národní hrdost? Abychom se mohli hádat? Důležitý je osobní zážitek a jeho výzva. Nejde o fakta, ale o dějepisné vysvětlení, které by mělo být **kritické, obezřetné**.